

Trefniadau ar gyfer Comisiynu Gwasanaethau – Cyngor Sir y Fflint

Blwyddyn archwilio: 2023-24

Dyddiad cyhoeddi: Mawrth 2025

Cyfeirnod y ddogfen: 4795A2025

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Cynnwys

Adroddiad cryno	
Pam y cynhaliom ni'r archwiliad hwn	4
Ein dyletswyddau archwilio	4
Ein hamcanion ar gyfer yr archwiliad hwn	4
Pam fod comisiynu'n bwysig	4
Yr hyn y gwnaethom fwrw golwg arno a sut y mae da'n edrych	5
Ein dulliau archwilio a phryd y cynhaliom ni'r archwiliad	5
Yr hyn a ganfuom	6
Ein hargymhellion i'r Cyngor	8
Atodiadau	
Atodiad 1 – cwestiynau a meini prawf archwilio	9

Adroddiad cryno

Pam y cynhaliom ni'r archwiliad hwn

Ein dyletswyddau archwilio

- 1 Rydym yn cynnal yr archwiliad hwn dan y dyletswyddau sydd wedi eu cynnwys yn:
 - adran 17 Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 (Deddf 2004) i helpu i alluogi'r Archwilydd Cyffredinol i fod wedi'i argyhoeddi (neu beidio) bod y Cyngor wedi sefydlu trefniadau priodol i sicrhau gwerth am arian o ran y modd y mae'n defnyddio ei adnoddau; ac
 - adran 15 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 i helpu i alluogi'r Archwilydd Cyffredinol i asesu i ba raddau y mae'r Cyngor yn gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth gymryd camau i gyflawni ei amcanion llesiant.
- 2 Gall yr archwiliad hwn oleuo astudiaeth ar gyfer gwella gwerth am arian dan adran 41 Deddf 2004 hefyd.

Ein hamcanion ar gyfer yr archwiliad hwn

- 3 Ein hamcanion ar gyfer yr archwiliad hwn yw:
 - darparu sicrwydd bod gan gynghorau drefniadau priodol ar gyfer comisiynu gwasanaethau i sicrhau gwerth am arian o ran y modd y maent yn defnyddio adnoddau;
 - darparu sicrwydd bod cynghorau'n gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth gomisiynu gwasanaethau; ac
 - egluro sut y mae cynghorau'n mynd ati i gomisiynu gwasanaethau ac ysbrydoli a grymuso cynghorau a chyrff eraill yn y sector cyhoeddus trwy adnabod a rhannu enghreifftiau o arfer/dulliau nodedig lle y bo'n berthnasol.
- 4 Rydym yn cynnal yr archwiliad hwn ym mhob un o'r 22 o brif gynghorau yng Nghymru.

Pam fod comisiynu'n bwysig

- 5 Comisiynu yw'r broses a ddefnyddir gan y Cyngor i ddylunio gwasanaethau y mae'n bwriadu eu darparu. Mae'n dechrau â diffinio'r gwasanaeth a'r allbynnau a deilliannau a ddymunir ac yn diweddu pan fo'r Cyngor yn trefnu ei ddull darparu. Er enghraifft, trwy sefydlu tîm darparu yn fewnol, neu drwy gaffael cyflenwr allanol.
- 6 Gall trefniadau comisiynu helpu i sicrhau bod gwasanaethau'n cael eu darparu mewn modd darbodus, effeithlon ac effeithiol. I'r gwrthwyneb, gall gwendidau mewn trefniadau comisiynu leihaus effaith gwasanaethau a'u gwerth am arian, hyd yn oed os yw'r prosesau sy'n dilyn, megis caffael a rheoli contractau, yn gadarn.

Yr hyn y gwnaethom fwrw golwg arno a sut y mae da'n edrych¹

- 7 Fe wnaethom adolygu trefniadau'r Cyngor ar gyfer comisiynu gwasanaethau ac yn benodol i ba raddau y mae hyn wedi cael ei ddatblygu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy; ac y bydd yn helpu i sicrhau gwerth am arian o ran y modd y defnyddir adnoddau'r Cyngor.
- 8 Nid oedd yr archwiliad hwn yn cynnwys trefniadau caffael na threfniadau rheoli contractau'r Cyngor.
- 9 Roedd yr archwiliad yn ceisio ateb y cwestiwn cyffredinol hwn: **Wrth gomisiynu gwasanaethau, a yw'r Cyngor yn sefydlu trefniadau priodol i sicrhau gwerth am arian o ran y modd y mae'n defnyddio ei adnoddau?**
- 10 Fe ddefnyddiom ni'r meini prawf archwilio a nodir yn **Atodiad 1**, sydd hefyd yn dangos y berthynas rhwng y meini prawf a'r cwestiynau archwilio. Goleuwyd hyn gan ein gwybodaeth gronns yn ogystal â'r hierarchaeth gwestiynau a dangosyddion cadarnhaol yr ydym wedi'u datblygu i ategu ein harchwiliadau o gymhwyso'r Egwyddor Datblygu Cynaliadwy.

Ein dulliau archwilio a phryd y cynhaliom ni'r archwiliad

- 11 Mae ein canfyddiadau'n seiliedig ar adolygiadau o ddogfennau, a chyfweliadau gyda'r uwch swyddog(ion) sy'n gyfrifol am ddatblygu dull comisiynu strategol y Cyngor. Fe wnaethom hefyd gyfwrdd ag uwch swyddogion â chyfrifoldeb am wasanaethau y mae'r Cyngor wedi'u comisiynu'n allanol.
- 12 O ystyried yr ystod eang o wasanaethau sydd gan y Cyngor, fe wnaethom brofi sampl o'r trefniadau y mae'r Cyngor wedi'u sefydlu i gomisiynu gwasanaethau. I wneud hyn, fe ddewisom ni dri gwasanaeth lle mae'r Cyngor wedi penderfynu comisiynu gwasanaethau'n allanol ac fe archwiliom ni'r trefniadau comisiynu y mae'r Cyngor wedi'u rhoi ar waith. Y sampl o feysydd gwasanaeth y gwnaethom eu hadolygu yn y Cyngor oedd:
 - Tai a Chymunedau – Cymorth Fel y Bo Angen i Deuluoedd
 - Gwasanaethau Cymdeithasol – Llesiant Gofalwyr
 - Gwasanaethau Cymdeithasol – Asesu Anghenion Gofalwyr

¹ Fe'i diffinnir fel 'yr hyn a ddylai fod' yn ôl deddfau neu reoliadau, 'yr hyn a ddisgwylir' yn ôl arfer gorau, neu 'yr hyn a allai fod', pe bai'r amodau'n well.

- 13 Mae'r dystiolaeth yr ydym wedi'i defnyddio i oleuo ein canfyddiadau'n gyfyngedig i'r ffynonellau hyn. Fe wnaethom y gwaith hwn yn ystod mis Hydref a mis Tachwedd 2024.
- 14 Rydym yn gwneud y gwaith hwn ym mhob un o'r 22 o brif gynghorau yng Nghymru ac, yn ogystal ag adrodd yn lleol wrth bob cyngor, rydym hefyd yn bwriadu cynhyrchu adroddiad cenedlaethol.

Yr hyn a ganfuom

- 15 Ar y cyfan, canfuom fod gan y Cyngor ddull corfforaethol datblygedig o gomisiynu gwasanaethau, ond bod gwendidau yn ei drefniadau i sicrhau bod pob maes gwasanaeth yn deall gwerth am arian ac yn adnabod cyfleoedd i gydweithio. Rydym yn nodi isod pam y daethom i'r casgliad hwn.
- 16 Mae gan y Cyngor drefniadau da i ysgogi portffolios i ystyried ystod o opsiynau wrth gomisiynu gwasanaethau. Mae hyn yn bwysig am bod y cyfrifoldeb am gomisiynu gwasanaethau wedi ei ddirprwyo i feysydd portffolio unigol. Mae partneriaid busnes caffael yn ymgysylltu â phortffolios ar draws y Cyngor ar adegau rheolaidd ac mae ffurflen gomisiynu gorfforaethol wedi ei bwriadu i ysgogi ystyriaeth amserol i weithgarwch comisiynu sydd ar fin digwydd. Gan ddefnyddio ei gronfa ddata Procactis, mae'r Cyngor hefyd yn gweithio'n ganolog i dracio'r holl waith a gomisiynwyd ac a gontractiwyd sydd â gwerth o fwy na £25,000. Mae hyn yn galluogi'r Cyngor i gynllunio ei weithgarwch ailgomisiynu dros raddfa amser briodol.
- 17 Fodd bynnag, nid oedd rhyw lawer o dystiolaeth bod y Cyngor yn mynd ati'n rheolaidd i gostio'r holl opsiynau comisiynu a adnabuwyd ganddo. Mae bod â dealltwriaeth eglur am y gwahanol opsiynau sydd ar gael yn elfen bwysig o drefniadau i sicrhau gwerth am arian.
- 18 Mae'r Cyngor yn ystyried ystod o ffactorau wrth bennu'r graddfeydd amser ar gyfer gwasanaethau a gomisiynir. Er enghraifft, dangosodd swyddogion ddealltwriaeth glir am y ffactorau sy'n effeithio ar raddfeydd amser comisiynu, megis darparu hyblygrwydd i liniaru effaith gostyngiad mewn cyllid grant neu golli cyllid grant a deall y farchnad ac anghenion defnyddwyr gwasanaethau. Mae ystyried goblygiadau hirdymor a goblygiadau byrdymor penderfyniadau comisiynu'n lleihau'r risg o beidio â chyflawni gwerth am arian dros y tymor hwy.
- 19 Mae'r Cyngor yn ystyried effaith bosibl gwasanaethau a gomisiynwyd ar amcanion llesiant y Cyngor, gan gynnwys effaith gymdeithasol. Er enghraifft, mynegodd swyddogion y gwnaethom ni gyfweld â hwy sut y mae eu gwasanaethau a gomisiynwyd yn effeithio ar amcanion llesiant y Cyngor. Fodd bynnag, ni roddir ystyriaeth bob amser i sut y gallai penderfyniadau comisiynu effeithio ar amcanion sefydliadau partner na nodau llesiant cenedlaethol Cymru. Gall ystyried goblygiadau ehangach penderfyniadau comisiynu helpu'r Cyngor i osgoi dyblygu

ac adnabod manteision lluosog sy'n sicrhau deilliannau gwell a mwy o werth am arian.

- 20 Mae'r Cyngor yn ymgysylltu â defnyddwyr gwasanaethau wrth ystyried opsiynau comisiynu. Canfuom enghreifftiau lle mae ystod eang o ddefnyddwyr gwasanaethau wedi cael eu cynnwys yn y broses o adolygu a dylunio gwasanaethau. Mae hyn yn bwysig oherwydd bod gweithio gyda'r bobl a'r partneriaid iawn yn gallu helpu'r Cyngor i sicrhau ei fod yn comisiynu gwasanaethau sy'n diwallu anghenion ei gymunedau, a bod y gwasanaethau hynny'n cael eu darparu mewn ffordd sy'n cael y gwerth mwyaf posibl am arian.
- 21 Mae gan y Cyngor drefniadau i ysgogi meysydd portffolio i ystyried cyfleoedd i gydweithio. Mae hyn yn canolbwyntio gan mwyaf ar ystyried cyfleoedd ar gyfer comisiynu ar y cyd gyda Chyngor Sir Ddinbych, y mae ganddo gydwasanaeth caffael gydag ef. Canfuom hefyd enghreifftiau o gyfleoedd cydweithio ehangach yn cael eu harchwilio gan rai portffolios, megis y gwasanaethau gofalwyr a oedd yn cynnwys adolygiad cynhwysfawr o werth ychwanegol defnyddio'r trydydd sector a darparwyr cymunedol. Fodd bynnag, mae'r ystyriaeth ehangach hon yn cael ei hysgogi gan wasanaethau yn bennaf, ac nid yw trefniadau corfforaethol y Cyngor yn golygu bod portffolios yn mynd ati'n systematig i ystyried cyfleoedd i gydweithio y tu hwnt i'r rhai gyda Chyngor Sir Ddinbych. Mae hyn yn bwysig oherwydd bod ystyried yr holl opsiynau ar gyfer cydweithio'n helpu'r Cyngor i adnabod cyfleoedd a allai gynyddu i'r eithaf werth am arian gwasanaethau a gomisiynir.
- 22 Mae'r Cyngor yn monitro perfformiad ei wasanaethau a gomisiynwyd, ond nid yw'n mynd ati'n rheolaidd i werthuso a ydynt yn cyflawni gwerth am arian. Mae meysydd portffolio unigol yn cynnal cyfarfodydd rheoli chwarterol a ddefnyddir i fonitro gwasanaethau a gomisiynwyd a'u cynnydd o ran cyrraedd targedau perfformiad y cytunwyd arnynt a disgwyliadau o ran gwerth cymdeithasol. Fodd bynnag, gan nad yw'r Cyngor wastad yn diffinio gwerth am arian ar y dechrau un ac yn nodi sut y bydd hyn yn cael ei fonitro, ni chanfuom ryw lawer o dystiolaeth bod y Cyngor yn gwerthuso gwasanaethau a gomisiynwyd i ddeall a ydynt yn cyflawni gwerth am arian.
- 23 Canfuom dystiolaeth bod y Cyngor yn casglu gwersi a ddysgwyd o'i ddull comisiynu gwasanaethau, er enghraifft trwy rannu gwybodaeth mewn cyfarfodydd rheoli chwarterol o fewn meysydd portffolio. Fodd bynnag, nid yw'r wybodaeth hon yn cael ei rhannu fel rhan o'r drefn arferol. Mae gwerthuso cost ac effeithiolrwydd trefniadau comisiynu'n bwysig i helpu i adnabod meysydd ar gyfer gwella, rhannu gwersi, ac felly helpu i sicrhau gwerth am arian.

Ein hargymhellion i'r Cyngor

Arddangosyn 1: ein hargymhellion i'r Cyngor

Argymhellion

- A1 Canfuom wendidau yn nhrefniadau'r Cyngor i adnabod o monitro gwerth am arian ar draws rhai o'i wasanaethau a gomisiynwyd. I sicrhau bod y Cyngor yn rhoi ystyriaeth lawn i werth am arian ym mhob maes gwasanaeth wrth gomisiynu gwasanaethau, dylai sefydlu trefniadau i sicrhau bod pob maes gwasanaeth:
- yn diffinio gwerth am arian wrth gomisiynu gwasanaethau, gan gynnwys gwerth am arian posibl gwahanol opsiynau darparu; ac
 - yn gwerthuso a yw gwasanaethau a gomisiynwyd yn rhoi gwerth am arian.
- A2 Fe adnabuum gyfyngiadau yn nhrefniadau'r Cyngor i sicrhau bod ystod eang o gyfleoedd cydweithio'n cael eu hystyried gan bob maes gwasanaeth wrth gomisiynu gwasanaethau. I ymdrin â hyn, dylai sicrhau bod ei drefniadau i ystyried yr holl gyfleoedd posibl i gydweithio mewn perthynas â gwahanol opsiynau comisiynu'n cael eu rhoi ar waith yn rheolaidd.

Atodiad 1

Cwestiynau a meini prawf archwilio

Cwestiwn cyffredinol: Wrth gomisiynu gwasanaethau a yw'r Cyngor yn sefydlu trefniadau priodol i sicrhau gwerth am arian o ran y modd y mae'n defnyddio ei adnoddau?

Cwestiynau Lefel 2	Cwestiynau Lefel 3	Meini Prawf
A oes gan y Cyngor resymeg eglur dros gomisiynu gwasanaethau?	A yw'r Cyngor yn diffinio'n glir pa wasanaethau y mae'n bwriadu eu comisiynu a pham?	• Mae'r Cyngor yn nodi diffiniad clir o'r gwasanaethau y mae'n bwriadu eu comisiynu • Mae'r Cyngor yn nodi 'pam' fod arno angen comisiynu'r gwasanaethau gan gynnwys: – effaith/deilliannau bwriadedig darparu'r gwasanaeth – a fydd/sut y bydd y gwasanaeth yn helpu'r Cyngor i gyflawni ei ddyletswyddau statudol
	A yw'r Cyngor yn cynnal arfarniad cynhwysfawr o'r opsiynau comisiynu cyn penderfynu comisiynu gwasanaeth?	• Mae'r Cyngor yn ystyried yr ystod lawn o opsiynau comisiynu ar gyfer darparu'r gwasanaeth – gallai'r opsiynau gynnwys y canlynol, er enghraifft: – darpariaeth fewnol – trefniadau partneriaeth neu ddulliau o gomisiynu o fewn ac ar draws sectorau – allanoli'r gwasanaeth i ddarparwr arall trwy ymddiriedolaeth neu drefniant arall – contractio'r gwasanaeth trwy broses dendro • Mae'r Cyngor yn ystyried costau a manteision yr opsiynau o safbwynt darbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd – gan gynnwys dros y tymor byr, canolig a hir • Mae'r Cyngor yn cynnwys costau rheoli contract o fewn ei asesiad o opsiynau comisiynu • Mae'r Cyngor yn cynnwys asesiad o risg ar gyfer pob opsiwn comisiynu fel rhan o asesu costau a manteision • Mae'r Cyngor yn defnyddio amrywiaeth eang o wybodaeth o ffynonellau mewnol ac allanol i ddatblygu dealltwriaeth am y ffactorau cyffredol a hirdymor sy'n debygol o effeithio ar wasanaethau a gomisiynir

A yw'r Cyngor yn cynllunio dros raddfa amser briodol?	A yw'r Cyngor yn ystyried beth mae hirdymor yn ei olygu wrth gomisiynu gwasanaethau?	• Mae'r Cyngor yn ystyried beth mae hirdymor yn ei olygu wrth gynllunio ei ddull o gomisiynu gwasanaethau – h.y. pa mor bell ymlaen all/ddylai gynllunio a pham • Mae'r Cyngor yn ystyried sut y bydd yn taro cydbwysedd rhwng anghenion byrdymor a hirdymor wrth gynllunio ar gyfer comisiynu gwasanaethau gan gynnwys, er enghraifft, wrth bennu'r ffrâm amser ar gyfer contractau neu drefniadau comisiynu eraill
	A yw'r Cyngor yn deall y goblygiadau hirdymor o ran adnoddau wrth gomisiynu gwasanaethau?	• Mae'r Cyngor yn meddwl am yr adnoddau y bydd eu hangen arno dros y tymor canolig a hwy (costau oes gyfan) i ddarparu gwasanaethau a gomisiynir • Mae'r Cyngor yn ystyried sut y gellid gweithredu ystod o senarios lleihau cyllideb yn y dyfodol mewn perthynas â gwasanaethau a gomisiynir
	A yw'r Cyngor yn nodi sut y bydd yn monitro gwerth am arian gwasanaethau a gomisiynir dros y tymor byr, canolig a hir?	• Mae'r Cyngor yn nodi'r trefniadau monitro y bydd yn eu dilyn ar gyfer y gwasanaeth a gomisiynir • Dylai'r Cyngor ddisgrifio sut y bydd gwerth am arian gwasanaethau a gomisiynir yn cael ei asesu a'i fonitro gan gynnwys: – costau a manteision – cynnydd tuag at gerrig milltir a mesurau tymor byr, canolig a hwy
A yw'r Cyngor wedi meddwl am yr effeithiau ehangach y gallai ei wasanaeth a gomisiynir eu cael?	Wrth gomisiynu gwasanaethau, a yw'r Cyngor yn ystyried sut y gall gynyddu eu cyfraniad at amcanion llesiant y Cyngor i'r eithaf?	• Mae'r Cyngor yn ystyried sut y bydd gwasanaethau a gomisiynir yn effeithio ar ei holl amcanion llesiant ei hun i sicrhau manteision lluosog, osgoi dyblygu neu unrhyw ganlyniadau anfwriadol, e.e. ystyried amcanion tymor hwy, y gadwyn gyflenwi leol, cydnerthedd y farchnad ac effaith hyd contractau, bioamrywiaeth, a lleihau carbon
	Wrth gomisiynu gwasanaethau, a yw'r Cyngor yn ystyried sut y gall gwasanaethau gynyddu eu cyfraniad at amcanion llesiant cyrff eraill yn y sector cyhoeddus i'r eithaf?	• Mae'r Cyngor yn ystyried sut y bydd gwasanaethau a gomisiynir yn effeithio ar amcanion llesiant cyrff eraill yn y sector cyhoeddus i sicrhau manteision lluosog ac osgoi dyblygu neu unrhyw ganlyniadau anfwriadol
	Wrth gomisiynu gwasanaethau, a yw'r Cyngor yn ystyried sut y gall gwasanaethau gynyddu eu	• Mae'r Cyngor yn ystyried sut y bydd gwasanaethau a gomisiynir yn effeithio ar y nodau llesiant cenedlaethol i sicrhau manteision lluosog ac osgoi dyblygu neu unrhyw ganlyniadau anfwriadol

	cyfraniad at y Nodau Llesiant Cenedlaethol i'r eithaf?	
A yw'r Cyngor yn gweithio gyda'r bobl a'r partneriaid iawn i ddylunio a darparu ei wasanaethau a gomisiynir?	A yw'r Cyngor wedi adnabod pwy y mae angen iddo eu cynnwys?	Mae'r Cyngor yn deall pwy fydd gwasanaethau a gomisiynir yn effeithio'n uniongyrchol ac yn anuniongyrchol arnynt. Goleuwyd hyn gan ddadansoddiad rhanddeiliaid neu ymarfer tebyg.
	A yw'r Cyngor yn cynnwys amrywiaeth lawn y bobl?	- Mae'r Cyngor yn cynnwys yr amrywiaeth lawn o safbwyntiau wrth benderfynu sut i gomisiynu gwasanaethau. - Mae'r Cyngor yn defnyddio canlyniadau gweithgarwch cynnwys i oleuo sut y bydd yn comisiynu gwasanaethau, gan gynnwys ei effaith ar grwpiau sy'n rhannu nodweddion gwarchodedig
	A yw'r Cyngor yn cydweithio gyda'r partneriaid cywir?	- Mae'r Cyngor yn deall yn dda pa bartneriaid a pha bartneriaid posibl y gallai weithio gyda hwy i gomisiynu gwasanaethau i wella gwerth am arian. Goleuwyd hyn gan ddadansoddiad cynhwysfawr o bartneriaid posibl a'u blaenoriaethau - Lle mae cyfleoedd i wella gwerth am arian trwy gomisiynu gwasanaethau mewn partneriaeth yn cael eu hadnabod, mae'r Cyngor yn mynd ar eu trywydd
A oes gan y Cyngor drefniadau i werthuso gwerth am arian ei ddull comisiynu?	A yw'r Cyngor yn mynd ati fel rhan o'r drefn arferol i werthuso effeithiolrwydd ei drefniadau comisiynu?	- Mae'r Cyngor yn adolygu effeithiolrwydd ei ddull comisiynu'n rheolaidd gan gynnwys: - i ba raddau y mae gwasanaethau a gomisiynir yn cyflawni'r amcanion y mae'r Cyngor wedi'u pennu - gwerth am arian modelau comisiynu a ddewiswyd gan gynnwys ystyried mewnbynnau, allbynnau a deilliannau
	A yw'r Cyngor yn mynd ati fel rhan o'r drefn arferol i rannu unrhyw wersi a ddysgwyd i oleuo ymarferion comisiynu yn y dyfodol?	Mae'r Cyngor yn rhannu ac yn cymhwyso unrhyw wersi a ddysgwyd o'i ddull comisiynu yn eang ar draws y sefydliad, a chyda phartneriaid lle y bo'n berthnasol.

Archwilio Cymru

1 Cwr y Ddinas

Caerdydd CF10 4BZ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.
Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.